

IV. Documents curiosos de l'arxiu parroquial

Enterrament dels germans, Gabriel Coll i Joan Coll, a la capella dels Dolors del Calvari

El doctor Gabriel Coll ha estat l'home més poderós de Vilalba de tots els temps. Juntament amb el seu germà Joan Coll, amb llicència del bisbe de Tortosa, Dr. Bertomeu Camacho i Madueño, foren enterrats, un cop morts, a l'altar de la capella de Nostra Sra. dels Dolors del Calvari. Ambdós foren els seus constructors, amb l'obligació que els seus fills i descendents fossin els conservadors. Joan Coll morí el 16 de desembre del 1745 i el Dr. Gabriel Coll, morí el 10 de març de 1739.

Contracte de treball

El 2 de juny de l'any 1737 es celebra un contracte de treball entre Pedro Castillo, mestre d'obres (arquitecte del campanar de Vilalba) i el Sr. Jaume Valls, natural de la població de la Sorollera, amb l'objecte que Jaume Valls, fill, aprengui l'ofici de picapedrer.

El contractant s'obliga a pagar a l'aprenent cinquanta rals per any, per vestir i socórrer les seves necessitats. Tanmateix s'obliga a mantenir-lo (donar-li menjar) durant quatre anys, temps que durarà l'aprenentatge.

L'aprenent s'obliga pel seu costat a treballar pel contractant durant aquests quatre anys i si desertés (marxés abans d'acabar el contracte) el seu pare se'n feia responsable.

Va ser signat a Tortosa, davant de notari, i dos testimonis de Vilalba.

Es tracta d'un document molt curiós i una peça de museu del Dret Laboral.

Contracte d'inquilinatge

El 22 de gener de l'any 1737 es celebra un contracte d'inquilinatge entre dos regidors de l'Ajuntament i Josep Ferrer, propietari d'una casa al carrer Major, durant un període de vuit anys (temps previst per acabar l'obra del cam-

panar), per un preu anual de 315 lliures, que s'havien de pagar (possiblement a l'Ajuntament) cada any el dia de Sant Miquel.

La casa va ser llogada per l'Ajuntament per ser l'habitatge de Pedro Castillo, arquitecte del campanar de Vilalba.

Testament d'un soldat que marxa a la guerra

Entre el 1793 i el 1795, es produeix la Guerra Gran, entre Espanya i els revolucionaris francesos. El 1795 es constitueixen els Terços de Catalunya. De Vilalba se'n van dos soldats, Ramon Vidal i Tomàs Domènec, i un de la Pobla, Joan Domènec. L'exèrcit estava dirigit pel mariscal de camp, J.M. Vives, i Josep d'Ossó n'era capità de la companyia dels voluntaris del Partit de Tortosa. Josep d'Ossó i Coll, era de Vilalba, fill de Joan d'Ossó casat amb Francesca Coll.

Joan Domènec, fill de la Pobla, fa testament, el 15 d'abril de 1795, davant el rector de Vilalba, Joaquim Landa.

Ordre de Napoleó als seus capitans generals, copiada per Mn. Joaquim Landa, rector de Vilalba

El 15 d'agost de 1808 es publica una ordre de l'Emperador Napoleó als seus exercits on es diu que els soldats de l'exèrcit espanyol s'havien de portar detinguts, embarcats en els navilis de guerra francesos i posteriorment deixaran un sol capellà per parròquia i la resta, bisbes i altres, també se'ls enduran de la mateixa manera. Prèviament hauran inventariat tots els seus béns: terres, cases, joies, capelles, etc. I finalment es lliuraran als soldats francesos les cases dels veïns de cada poble sent castigats aquells que s'hi resisteixin o provoquin tumults amb pena de mort, arcabusejats o enforcats.

Arenga espanyola contra les tropes franceses, copiada pel rector Joaquim Landa (reproduïda parcialment)

«AVISO. A los Españoles y Franceses: La España haze la guerra â los franceses. La haze y la hará mientras quede un buen español al usurpador imperial, monstruo de la irreligiôn y perfidia, enemigo de Dios, y de los hombres, y â todos sus viles secuaces que con engaño proditorio han robado â España su legítimo Rey y los puestos que ocupan...»

«Huid franceses y soldados del tirano cruel... que os quita dentro de las murallas los calzones para poderos contener. La Cataluña os ofrece por humanidad un asilo».

L'Ordre de Napoleó podria ser un document original, copiat pel rector de Vilalba i que el deixa als llibres parroquials pel coneixement de les futures generacions. I «el Aviso», seria la contrarèplica dels espanyols per advertir als afrancesats i el poble en general com les «gastaven» els francesos. Personalment penso que el document francès seria un parany escrit pels espanyols per mobilitzar el catalans davant la invasió dels francesos. A Catalunya existien molts més afrancesats que a la resta de l'Estat i el poble en general menys sensibilitzat de la lluita contra els francesos, cansats durant els segles de ser atacats pels francesos uns cops i pels espanyols altres, o bé plegats contra Catalunya, desmembrant els seus territoris (el Rosselló, la Cerdanya, el Conflent i el Vallespir) o, fins i tot, regalant Gibraltar a canvi de retirar-se els anglesos que ajudaven els catalans, durant la guerra de Successió.

Ofegat al toll de Vidal de Vora Vall

El 29 de novembre de l'any 1751 hom troba ofegat un veí de la Pobla que havia nascut a Vilalba, Francisco Vidal.

El document ens diu que en moment determinat de la història Vora Vall ha estat un riu i d'altres, com ara, la vall està plantada en gran part de vinyes. Això demostra els canvis climàtics que el planeta viu ordinàriament. A Vilalba hem trobat moltes fonts que actualment s'han perdut i que, a bon segur, renaixeran en moments d'alta pluviometria.

Massalucà

Es tracta d'una gran partida del terme de Vilalba i de Batea, recollida als meus llibres

Toponímia de Gandesa i Toponímia de Vilalba. Gràcies al topònim i les explicacions diferenciadores que explico entre Massalucà i Massalucà (amb accent o sense sobre la darrera a), el filòleg Joan Coromines, arriba a la conclusió que es tracta d'una deformació del mot àrab «*manzal al-qal'a*» que significa «L'hostal del castell». Aquest mot, citant els meus llibres, ha quedat recollit al seu monumental *Diccionari Etimològic*, i a l'anterior publicació seva *Entre dos llenguatges*.

Vet aquí, doncs, el servei que historiadors o toponomistes locals aporten a la nostra cultura. Molts altres documents vilalbins han servit per altres intel·lectuals d'alt nivell d'aquí i de fora.

Ciudadans honorats de Barcelona

Trobem dos «ciudadans honorats de Barcelona», lligats a la família Coll. Es tracta de Marc Antoni Clua i de Cardona i del seu fill, Marc Antoni Clua i Coll, nascut el 6 d'abril de l'any 1718. I l'any 1783 hi trobem un altre «ciudadà honorat de Barcelona», en la persona de Joan d'Ossó i Català, oncle avi de Sant Enric d'Ossó, fill de Vinebre i lligat per consanguinitat amb els Coll de Vilalba i els Català de Batea.

«Ciudadà honorat» era homologable durant el segle XVIIIè al de cavaller dels segles Xè fins al XVè. Els Coll, ja ho hem dit, eren una gran família de Vilalba com els Català ho han estat de Batea durant més de cinc segles.

Fills naturals

Hem trobat alguns fills naturals. Es tractava d'un gran desprestigi social per la família i les noies solteres embarassades ho mantenien en secret. Tenien el fill, que l'havien amagat davall de les amples faldetes que vestien i, un cop nascut, el dipositaven normalment a la portaleda de l'església i alguna família sense fills l'adoptava.

Dia de l'ocupació de Vilalba, Gandesa, Batea i Corbera per les tropes franceses durant la guerra de Successió

És un document que explica que el dia 29 de gener de l'any 1706 entraren les tropes invasores a Vilalba i altres pobles i la majoria de la gent atemorida va fugir a altres poblacions no ocupades. Allí moriren alguns vilalbins i també en nasqueren d'altres fugits. Poc a poc es va anar normalitzant la situació però fins passat meitat

del segle XVIIIè trobem una guarnició d'una cinquantena de soldats establerta a Vilalba.

Morts de miquelets

En els llibres d'enterraments trobem alguns «miquelets» que foren enterrats, concretament l'any 1682 i el 1685, que havien continuat la guerra pel seu compte, un cop acabada la «Guerra dels Segadors». Eren ajudats pel poble i molts, fins i tot, admirats perquè lluitaven contra les tropes castellanes.

Ajusticiament de soldats catalans que lluitaven contra les tropes franco-castellanes durant la guerra de Successió

El document explica que «moriren de mort violenta... no foren sepultats (i continua escrit en llatí per evitar que les noves autoritats poguessin sospitar del rector, diu textualment) consumits al patíbul i menjats pels animals; amb llicència foren sepultats llurs ossos al cementiri...» Es tracta de tres fills de la Fatarella, Pere i Miquel Calbús, germans, i un tercer, Caietano Giralt. Això succeïa el 2 de maig de l'any 1711. El rector, com tot el poble, estava a favor de la lluita armada contra els invasors. I per aquest fet, són ajusticiats i contra la voluntat dels invasor, d'amagat, enterren llurs ossos.

«La pesta negra»

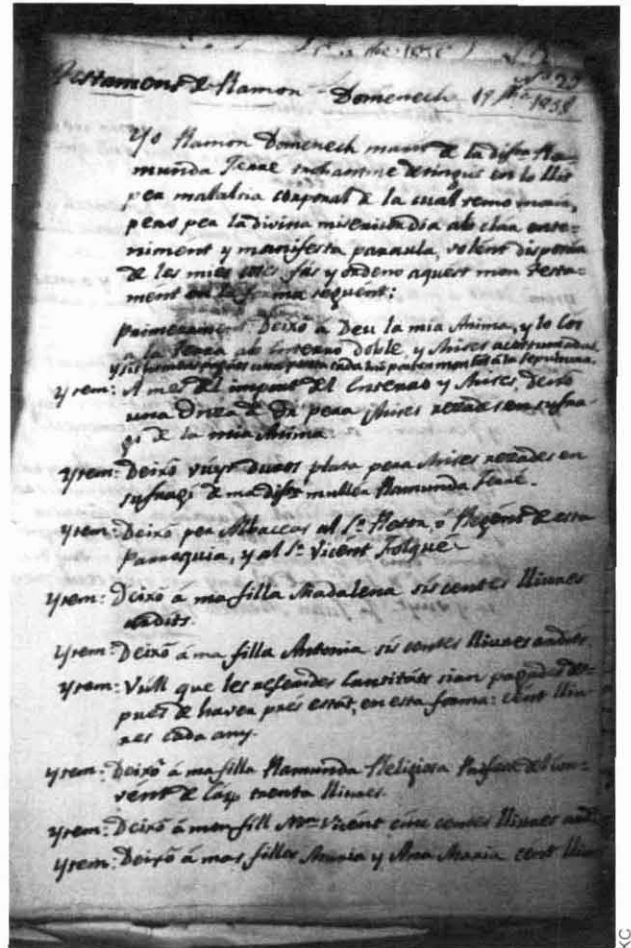
Cíclicament, fins a principis del segle XX, els pobles sofrien uns grans mortaldats com a conseqüència de la pesta negra o grànola. Per donar un exemple d'aquesta terrible epidèmia, l'any 1711, a Vilalba moriren 84 persones entre una població d'uns 500 habitants. Hi hagueren cicles de pesta negra que mermaren la població a gairebé la meitat de l'existent abans de declarar-se una epidèmia

Benedicció del nou baptisteri de l'església de Vilalba

El dia 21 de març de l'any 1744 fou beneït el baptisteri de la nova església, pel rector de la parròquia, Dr. Pere Matheu.

Obligació d'escriure en castellà els llibres parroquials

A darreries del segle XVIIè ja trobem alguna nota en la qual s'obliga i imposa a escriure en castellà als llibres parroquials. Els capellans no

Document de l'Arxiu Parroquial de Vilalba.

coneixen la llengua castellana i conseqüentment escriuen els primers dies com poden, amb un castellà macarrònic, molt llatinitzat o barrejat amb mots i termes catalans. Als pocs dies continuen escrivint en català, excloent totalment el castellà. A partir de principis del segle XVIIIè ja trobem algunes partides en castellà, la majoria també mal escrites, sobretot quan es tractava de forasters, com soldats d'ocupació. A meitat de segle alguns capellans d'origen castellano-parlant escriuen les primeres partides en castellà però acaben escrivint en català perfecte, un cop l'han après. I a darreries del segle, el castellà se'ls ensenya al seminari als estudiants, i poc a poc es va implantant als llibres parroquials. Existeixen alguns capellans, com per exemple un de casa Bada, que manté la lleialtat a la llengua del seu poble i, malgrat l'obligació i imposició d'escriure en una llengua forastera, escriu en català, ja ben entrat el segle XIXè.